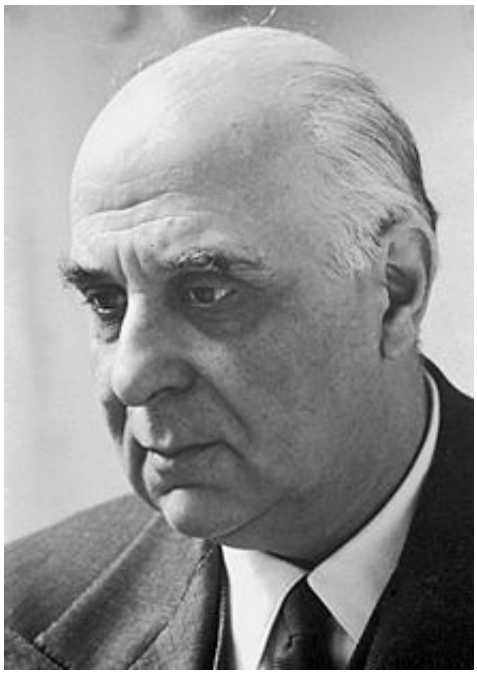
Όταν ο Σεφέρης συνάντησε τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο

Ο Γιῶργος Σεφέρης στήν Κύπρο

Στίς 20 μέ 22 Νοεμβρίου 1953 ὁ Γιῶργος Σεφέρης, τότε Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος στόν Λίβανο, ἐπισκέφθηκε μαζί μέ τή σύζυγό του καί Κυπρίους φίλους του τήν Πάφο τῆς Κύπρου. Δύο χρόνια πρίν ἀπό τήν ἔκρηξη τοῦ Ἀγῶνος τῆς ΕΟΚΑ γιά τήν Ἕνωση τῆς Κύπρου μέ τήν Ἑλλάδα ἡ Μεγαλόνησος βρισκόταν κάτω ἀπό τόν βρετανικό ζυγό. Ἀπό τήν ἐπίσκεψή του στήν Πάφο ὁ ποιητής μας, ὁ ὁποῖος τό 1963 βραβεύθηκε μέ Νόμπελ Λογοτεχνίας, κατέγραψε σέ ἕνα σπουδαῖο ποίημα τίς ἐντυπώσεις του. Τόν συγκίνησε ἰδιαιτέρως ἡ Ἐγκλείστρα, δηλαδή τό μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου. Ἔγραψε, λοιπόν, τό ἀκόλουθο ποίημα μέ τήν ὑποσημείωση: Ἐγκλείστρα, 21 Νοεμ. ’53:

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ο ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΣ ΜΙΛΑ

Ὑπέρογκες ἀρχιτεκτονικές. Λαρίων Φαμαγκούστα Μπουφαβέντο. Σχεδόν σκηνικά.

Ἤμασταν συνηθισμένοι νά τό στοχαζόμαστε ἀλλιῶς τό «Ἰησοῦς Χριστός Νικᾶ».

Πού εἴδαμε κάποτε στά τείχη τῆς Βασιλεύουσας, τά φαγωμένα ἀπό γυφτοτσάντιρα καί στεγνά χορτάρια,

Μέ τούς μεγάλους πύργους κατάχαμα σάν ἑνός δυνατοῦ πού ἔχασε, τά ριγμένα ζάρια.

Γιά μᾶς ἦταν ἄλλο πράγμα ὁ πόλεμος γιά τήν πίστη τοῦ Χριστοῦ!

Καί γιά τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου καθισμένη στά γόνατα τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ,

Πού εἶχε στά μάτια ψηφιδωτό τόν καημό τῆς Ρωμιοσύνης,

ἐκείνου τοῦ πελάγου τόν καημό σάν ἦβρε τό ζύγιασμα τῆς καλοσύνης.

Ἄς παίζουν τώρα μελοδράματα στά σκηνικά τῶν σταυροφόρων Λουζινιά

Κι ἄς φλομώνουνε μέ τόν καπνό πού μᾶς κουβάλησαν ἀπό τόν βοριά.

Ἄσ'τους νά τρώγονται καί ν' ανεμοδέρνονται ὡσάν τό κάτεργο πού δένει μοῦδες.

Καλῶς μᾶς ἤρθατε στήν Κύπρο, ἀρχόντοι. Τράγοι καί μαϊμοῦδες!

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὑπῆρξε μία σημαντική μορφή τοῦ Κυπριακοῦ Ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ καί τῆς Βυζαντινῆς Ρωμιοσύνης. Γεννήθηκε στά Λεύκαρα τό 1134 καί ἐκοιμήθη τό 1219 στό σπήλαιό του, τήν Ἐγκλείστρα ὅπου ἔμενε Ἔγκλειστος καί ἀσκητεύων. Μέχρι τά 18 του ἦταν ἀναλφάβητος βοσκός, ἀλλά ἔγινε αὐτοδίδακτος κάι ἔμαθε γράμματα ἀπό τά ἐκκλησιαστικά βιβλία. Στό φημισμένο ἀσκητήριο, τήν Ἐγκλείστρα κοντά στήν Πάφο, ἔγραψε πολλά συγγράμματα θεολογικοῦ κάι ἱστορικοῦ περιεχομένου. Ὁ ἴδιος ἔγραψε κάι δύο Διαθῆκες, μέ τή μορφή Τυπικῆς Διατάξεως, δηλαδή ὅρισε τόν Κανονισμό τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία λειτουργεῖ ὡς ἀνδρικό μοναστῆρι καί σήμερα.

Ὁ Ἅγιος ἔζησε τήν ἐποχή, κατά τήν ὁποία ὁ Βυζαντινός Διοικητής τοῦ νησιοῦ Ἰσαάκιος Κομνηνός ἀποστάτησε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη μέ ἀποτέλεσμα τήν ἅλωση τῆς Μεγαλονήσου ἀπό τούς Ἄγγλους Σταυροφόρους τοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντόκαρδου. Ἀκολούθησε μακρά περίοδος Φραγκοκρατίας ὑπό τήν γαλλική δυναστεία τῶν Λουζινιάν, τούς ὁποίους ἀναφέρει περιπαικτικά στό ποίημα ὁ Σεφέρης.

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος κατέγραψε τά δεινά τῆς Κύπρου καί τῶν Ἁγίων Τόπων ἀπό τούς Μουσουλμάνους καί ἀπό τούς Σταυροφόρους στό σύντομο ἱστορικό κείμενό του μέ τίτλο «Περί τῶν κατά τήν χώραν Κύπρον Σκαιῶν». Τό κείμενο αὐτό διάβασε ὁ Σεφέρης καί ἐμπνεύσθηκε τό ποίημα τό ὁποῖο μελετοῦμε. Ὁ Σεφέρης θεώρησε τόν Ἅγιο Νεόφυτο ὡς τή βυζαντινή συνείδηση τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού διεκτραγωδεῖ τά βάσανα τῶν Ὀρθοδόξων ἀπό τή διπλῆ εἰσβολή: Ἐξ Ἀνατολῶν τό Ἰσλάμ καί ἐκ δυσμῶν οἱ δῆθεν Χριστιανοί Φράγκοι Σταυροφόροι. Φύγαμε ἀπό τά σκυλιά καί πέσαμε στά λιοντάρια, γράφει ὁ Ἅγιος Νεόφυτος, καί τή φράση αὐτή μετατρέπει ὁ Σεφέρης σέ «Τράγοι κάι μαϊμοῦδες» στόν τελευταῖο στίχο τοῦ ποιήματός του.

¨Ο Σεφέρης καταγγέλλει στό ποίημα αὐτό τή δυσαρμονία τῶν Φράγκικων κτισμάτων πρός τό ἑλληνικό τοπίο τῆς Κύπρου. Χρησιμοποιεῖ σκοπίμως τίς ὀνομασίες πού ἔδωσαν οἱ Φράγκοι κατακτητές. Δηλαδή Λαρίων εἶναι τό φρούριο τοῦ Ἁγίου Ἰλαρίωνος στόν Πενταδάκτυλο, Φαμαγκούστα εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος, Μπουφαβέντο εἶναι τό φρούριο Βουφαβέντο πάλι στόν Πενταδάκτυλο. Ἀντιδιαστέλλει τούς ἀμυντικούς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν Ἑλλήνων ὑπέρ Πίστεως καί Πατρίδος πρός τούς κατακτητικούς πολέμους τῶν Δυτικῶν Εὐρωπαίων. Χρησιμοποιεῖ ξανά μία παλαιότερη φράση του «τόν καημό τῆς Ρωμιοσύνης» γιά νά ἐκφράσει τόν πόνο καί συνάμα τό ἀντιστασιακό πνεῦμα τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται κατακτήσεις καί συμφορές ἀπό διάφορες φυλές, ἀλλά ἐπιβιώνει ὑπό τήν προστασία τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ, τῆς Παναγίας.

Ἄν καί ὁ Σεφέρης δέν μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ ὡς κατ'ἐξοχήν «Χριστιανός ποιητής», ἐν τούτοις ἡ Ἐγκλείστρα καί ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου, λαξευμένα μέσα στόν βράχο, καθώς καί τά ἀγωνιστικά κείμενα τοῦ Ἁγίου, τόν ἐντυπωσίασαν σέ τέτοιο βαθμό ὥστε νά γράψει αὐτόν τόν ὕμνο στόν Ὀρθόδοξο καί ἑλληνικό χαρακτῆρα τῆς Κύπρου μας. Ἕναν ὕμνο πού ἔρχεται θαυμάσια νά συμπληρώσει τό ποίημα τοῦ Κυπρίου βάρδου Βασίλη Μιχαηλίδη γιά τή σφαγή τῶν Ἐπισκόπων τῆς Μεγαλονήσου ἀπό τούς Τούρκους. Τιμῶντας τήν θυσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυπριανοῦ στίς 9 Ἰουλίου 1821, ὁ Β. Μιχαηλίδης ἔγραψε:

«Ἡ Ρωμιοσύνη ἔν νά χαθεῖ ὅντας ὁ κόσμος λείψη», δηλαδή ὁ Ὀρθόδοξος Ἑλληνισμός θά ἐπιβιώσει παρά τίς δυσκολίες μέχρι τή συντέλεια τοῦ κόσμου!

Ὁ Σεφέρης κατά τήν παραμονή του ἐπί ἕνα μῆνα στήν Κύπρο τό 1953 ἐπισκέφθηκε πολλά μέρη καί μελέτησε τή Χριστιανική καί Βυζαντινή Ἱστορία τοῦ νησιοῦ. Στούς δώδεκα στίχους τοῦ ἐν λόγῳ ποιήματος συμπύκνωσε ὅλο τό μεγαλεῖο τοῦ Βυζαντίου καί τήν θριαμβεύουσα κυπριακή Ρωμιοσύνη. Τό Βυζάντιο-Ρωμανία ὑμνεῖται στούς στίχους 2-6, ἡ λουζινιανή φραγκοκρατία στηλιτεύεται στούς στίχους 1,9,11, ἡ εἰσβολή τῶν Ἄγγλων τοῦ Ριχάρδου ἀναφέρεται στόν στίχο 10 μέ μία φράση ἐπηρεασμένη ἀπό τό κείμενο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου καί ἡ Ἐνετοκρατία σκιαγραφεῖται στόν στίχο 12.

Προτείνω στούς μελετητές τοῦ Βυζαντίου καί τῆς Φραγκοκρατίας νά μελετήσουν τό ἱστορικό χρονικό πού ἔγραψε ὁ Ἅγιος Νεόφυτος τῆς Κύπρου κάι νά δοῦν πῶς ἕνας Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας τονίζει τήν ἐθνική του ταυτότητα. Τό «κείμενο «Περί τῶν κατά τήν χώραν Κύπρον σκαιῶν», πού ἐνέπνευσε τόν Σεφέρη, εἶναι ἕνα κατ' ἐξοχήν πατριωτικό κείμενο. Ὁ πατριωτισμός τοῦ Ἁγίου δέν εἶναι τοπικισμός οὔτε ἀφορᾶ μόνο τήν Πάφο καί τήν Κύπρο. Θεωρεῖ ὡς πατρίδα του τήν ἑλληνορθόδοξη αὐτοκρατορία πού σήμερα συνηθίζουμε νά ὀνομάζουμε Βυζαντινή. Τότε τό ὄνομα τοῦ κράτους ἦταν Ρωμανία (ἀπό τήν Νέα Ρώμη -Κωνσταντινούπολη). Γράφει χαρακτηριστικά ὁ Ἅγιος στό προαναφερθέν ἱστορικό ἔργο του: «*Χώρα ἐστίν Ἰγκλιτέρρα, πόρρω τῆς Ρωμανίας κατά βορρᾶν, ἐξ ἧς νέφος Ἰγκλίνων σύν τῷ ἄρχοντι αὐτῶν εἰς πλοῖα μεγάλα λεγόμενα νάκκας συνεισελθόντες τόν πλοῦν πρός Ἱεροσόλυμα ἔδρων*». Δηλαδή: Ὑπάρχει μία χώρα πού λέγεται Ἀγγλία καί βρίσκεται μακρυά πρός βορρᾶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἀπό τήν ὁποία μεγάλος ἀριθμός Ἄγγλων μαζί μέ τό ἡγεμόνα τους εἰσῆλθαν σέ μεγάλα πλοῖα πού ὀνομάζονται νάκκαι καί ξεκίνησαν τό ταξίδι πρός τά Ἱεροσόλυμα. Ὁ πατριωτισμός τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου δέν εἶναι ἕνας παθολογικός ἐθνοφυλετισμός, ἀλλά ἡ συνείδηση τῆς ἑλληνορθοδόξου Ρωμιοσύνης, ἡ ὁποία θεμελιώνεται στήν Ὀρθόδοξη Πίστη, στήν ἑλληνική γραμματεία καί στήν οἰκουμενική ἀντίληψη τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Αὐτή τήν Οἰκουμενική Ἑλληνορθοδοξία γνώρισε καί τίμησε ὁ Γιῶργος Σεφέρης στήν Κύπρο, δέκα χρόνια πρίν κερδίσει τό βραβεῖο Νόμπελ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιώργου Σεφέρη, Ποιήματα, ἐκδόσεις ΙΚΑΡΟΣ, Ἀθήνα 2014.

Γιώργου Γιωργῆ, Ὁ Σεφέρης περί τῶν κατά τήν χώραν Κϋπρον σκαιῶν, ἐκδόσεις ΣΜΙΛΗ, Ἀθήνα 1991.

Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, Ἅπαντα, τόμος Ε΄, ἔκδοσις Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005

28.04.2016

Πηγή: www.antibaro.gr/